

Konšpiračné presvedčenia a nedôvera voči iným ľuďom sa môžu navzájom posilňovať

8.9.2026 - Jozef Bednár | SAV

Ľudia, ktorí menej dôverujú iným, neskôr viac veria v konšpiračné teórie. Zároveň však platí aj opačný vzťah: ľudia, ktorí viac veria v konšpiračné teórie, majú neskôr problém dôverovať iným. Nový výskum tak ukazuje, že vzťah medzi konšpiračnými presvedčeniami a medziludskou dôverou môže byť obojsmerný a tieto javy sa môžu vzájomne posilňovať.

Dana Godžáková a Jakub Šrol z Ústavu experimentálnej psychológie Centra spoločenských a psychologických vied SAV, v. v. i., skúmali súvislosti medzi konšpiračnými presvedčeniami, medziludskou dôverou, osamelosťou a sociálnym vylúčením. Aby zistili nielen to, či spolu tieto javy súvisia, ale aj to, ktorý jav predchádza ktorému, uskutočnili longitudinálny výskum. Tých istých ľudí sa preto na skúmané javy pýtali v dvoch časových bodoch s odstupom niekoľkých mesiacov.

Výsledky ukázali, že medzi konšpiračnými presvedčeniami a medziludskou dôverou existuje obojsmerný vzťah. Nižšia dôvera voči iným ľuďom predpovedala o niekoľko mesiacov neskôr silnejšie konšpiračné presvedčenia. Avšak silnejšie konšpiračné presvedčenia predpovedali o niekoľko mesiacov neskôr nižšiu dôveru iným ľuďom.

„Naše výsledky naznačujú, že vzťah medzi medziludskou dôverou a konšpiračnými presvedčeniami môže fungovať ako začarovaný kruh. Človek, ktorý má voči ostatným nízku dôveru, môže byť otvorenejší voči vysvetleniam, podľa ktorých za udalosťami stoja skryté zámery a tajné dohody iných ľudí. Zároveň však prijímanie konšpiračných vysvetlení môže dôveru iným ľuďom ďalej oslabovať. Ak človek začne vnímať svet ako priestor, v ktorom skupiny ľudí tajne manipulujú ostatnými alebo im chcú uškodiť, môže byť pre neho prirodzene ťažšie dôverovať ľuďom vo svojom okolí,“ vysvetľuje výskumníčka Dana Godžáková.

Výskumníci zároveň skúmali, či konšpiračné presvedčenia predpovedajú osamelosť a sociálne vylúčenie v čase a či osamelosť a sociálne vylúčenie spätne v čase predpovedajú konšpiračné presvedčenia. Výsledky však neukázali priamy vzťah medzi konšpiračnými presvedčeniami a týmito dvoma konštruktmi.

„Konšpiračné presvedčenia tak nemožno jednoducho vysvetliť tým, že človek je osamelý alebo sociálne vylúčený. Výsledky skôr poukazujú na dôležitosť medziludskej dôvery. Práve tá by mohla sprostredkovať vzťah medzi konšpiračnými presvedčeniami a osamelosťou alebo sociálnym vylúčením,“ dodáva Dana Godžáková.

Nemožno teda povedať, že človek verí v konšpiračné teórie jednoducho preto, že je osamelý alebo sociálne vylúčený. Dôležitá môže byť dôvera iným ľuďom. Menej dôvery môže súvisieť s tým, že sa človek cíti od ostatných vzdialenejší a zároveň môže súvisieť s väčšou otvorenosťou voči konšpiračným vysvetleniam. Fungovať to však môže aj opačne. Konšpiračné presvedčenia môžu byť spojené s nižšou dôverou, ktorá následne môže ovplyvňovať vzťahy s ostatnými ľuďmi.

Obojsmerný vzťah medzi dôverou a konšpiračnými presvedčeniami môže byť dôležitý pre komunikáciu. Človek, ktorý verí v konšpiračné teórie, zároveň menej dôveruje iným ľuďom a práve preto môže byť pre neho náročné dôverovať aj človeku, ktorý sa ho snaží presvedčiť o nepravdivosti jeho presvedčení.

Preto pri rozhovore s človekom, ktorý verí v konšpiračné teórie, nemusí byť najlepším prvým krokom presvedčanie. Prvým krokom by malo byť budovanie dôvery. Práve dôvera vytvára priestor na otvorený rozhovor. *„Keď má človek pocit, že ho druhá strana počúva, môže byť ochotnejší vypočuť si aj iný názor a prípadne prehodnotiť ten svoj. Namiesto vyvracania preto môže pomôcť počúvať, pýtať sa a ukázať, že nám ide o rozhovor, nie o zmenu názoru. A práve to môže byť prvý krok k jeho zmene,*“ uzatvára Dana Godžáková.

Štúdia *„Mind in Doubt and Isolated Soul: Examining Longitudinal Relationships Between Conspiracy Beliefs Related to COVID-19, Interpersonal Trust, Loneliness and Social Exclusion“* bola publikovaná v zahraničnom časopise Journal of Community and Applied Social Psychology.

[Link na štúdiu](#)

Spracoval: Jozef Bednár

https://www.sav.sk?doc=services-news&lang=sk&news_no=13886&source_no=20